

Художньо-естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва

Гвоздяк Н., *магістрантка педагогічного факультету*

Борин Г., *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти*

Анотація. Глобальні зміни в різних сферах життєдіяльності, динамічність і глибина перетворювань навколишньої дійсності, розширення інформаційного простору впливають на зростання активності людини в усвідомленні особистісно-значимих та світових процесах. Реальна ситуація існування людини у сучасному світі потребує його якісних змін. Тому актуальною є проблема розвитку творчих якостей особистості, формування креативності, виховання духовності, самореалізації і саморозвитку. Накопичені вітчизняними та зарубіжними дослідниками факти дозволяють припустити, що художньо-естетична діяльність дитини позитивно впливає на розвиток інтелектуальних та творчих здібностей. Таким чином, залучення до мистецтва є потужним засобом впливу на становлення та розвиток особистості.

Естетичне виховання - поняття дуже широке. У нього входить виховання естетичного ставлення до природи, праці, суспільного життя, побуті, мистецтві. Філософською основою теорії естетичного виховання є естетика, яка своїм предметом має дослідження чуттєвої культури людини . Естетика – наука про загальні закономірності художнього освоєння дійсності людиною, суть і форми відображення дійсності й перетворення життя за законами краси [4 с. 83]. Предметна сфера естетики як науки (природа естетичного, художнього таланту, художньої творчості особистості) окреслює мету, завдання, зміст естетичного виховання особистості, критерії оцінки її естетичного розвитку.

Важливою складовою всебічного гармонійного розвитку особистості є естетичне виховання. Естетичне виховання – послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння прекрасного у мистецтві, природі, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості; складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах

діяльності людини. Будучи спрямованим на формування творчої особистості, здатної адекватно сприймати прекрасне і потворне, наділеної чуттям міри у вторенні художніх цінностей, естетичне виховання передбачає розвиток почуттєвої сфери особистості, з якою тісно пов'язаний її моральний світ. Квінтесенцією (сутністю) його є естетичний розвиток людини.

Введення дитини в світ краси і гармонії є важливим завданням естетичного виховання. Суттєво розширили діапазон теорії і практики естетичного виховання дітей дошкільного віку дослідження психологів. У доробку В.Шацької, знаходимо таке формулювання: «Педагогіка визначає естетичне виховання як виховання здібності цілеспрямовано сприймати, відчувати і розуміти й оцінювати красу у навколишній дійсності – у природі, у житті, в праці, у явищах мистецтва» [6, с.58]. Краса нерозривно пов'язана з душею людини, її працею, поведінкою, мовою, зовнішністю. Творча душа людства, в тому числі й українського народу, витворила справжні шедеври виховання у дитини почуття прекрасного: від маминої колискової пісні до складних видів мистецтва, якими може оволодіти людина протягом життя, якщо їх основа закладена у дошкільному дитинстві.

Існує безліч визначень поняття естетичне виховання, але, розглянувши лише окремі з них, можна виокремити сутність та складові означеного поняття. По-перше, естетичне виховання – це процес цілеспрямованого впливу. По-друге, це формування здібності сприймати і бачити красу мистецтва і життя, оцінювати її. По-третє, завдання естетичного виховання – формування естетичних смаків та ідеалів особистості. І, нарешті, по-четверте, – розвиток здатності до самостійної творчості і творення прекрасного [6, с.89]. Естетичне виховання сприяє можливості художнього розвитку кожної дитини. Воно формує самостійну художню діяльність, яка виникає з ініціативи дітей, відповідає їхнім інтересам та потребам і вимагає особливого ставлення дорослого, непрямого педагогічного керівництва для збереження інтересу до самостійної творчої діяльності.

Отже, естетичне виховання – це організація життя і діяльності дітей, що сприяє розвитку естетичних почуттів дитини, формуванню уявлень і знань про прекрасне в житті і мистецтві, естетичних оцінок і естетичного ставлення до світу [3, с.278].

Своєрідне розуміння сутності естетичного виховання зумовлює різні підходи до його цілей. Проблема цілей і завдань естетичного виховання потребує особливої уваги. Часто серед педагогів існує помилкова думка про тотожність естетичного й художнього виховання. Але ці поняття потрібно чітко розмежовувати. Приміром, В.Шацька ставить перед естетичним вихованням таку мету: «Естетичне виховання служить формуванню здібностей активного естетичного ставлення дітей до творів мистецтва, і навіть стимулює у створенні прекрасного в мистецтві, праці, у творчості за законами краси» [6, с.48]. З визначення видно, що на думку автора важливе місце у естетичному вихованні відводиться мистецтву. Художньо-естетична діяльність задовольняє гостру потребу дітей у самовиявленні і є одним із найулюбленіших занять. У цьому виді діяльності дошкільники виявляють високу зацікавленість і, що важливо, невелику стомлюваність.

Художньо-естетична діяльність є важливим елементом педагогічного процесу. Через цю діяльність: здійснюється знайомство дитини з та світовими надбаннями культури, які знайшли своє відображення у різних видах мистецтва; розвиваються розумові здібності дітей, їх інтелект; збагачується емоційна сфера і культура почуттів; формується система моральних цінностей; з'являються можливості вибору дитиною виду і жанру мистецтва для творчості; розвиваються художні смаки, здібності, естетичні переваги.

Художньо-естетична діяльність є досить універсальною, тому що складається з органічно пов'язаних між собою видів діяльності у різних видах мистецтва: в літературі, у музиці, в образотворчому мистецтві. Поява самостійної художньої діяльності є ознакою поступального розвитку дитини. Елементи творчості спостерігаються вже тоді, коли діти обирають тему зображення і знаходять способи здійснення задуманого. Поступово вони вчаться комбінувати їх у відображенні дійсності. На цьому шляху дошкільнят весь час переслідуватиме проблема відсутності знань, нерозвиненості навичок. Тому обов'язково поруч з ними має бути обізнаний, дбайливий педагог та батьки, які здатні своєчасно підказати і показати дітям способи подолання труднощів.

Неабияке значення має створення можливостей для прилучення дітей до різноманітних видів художньої діяльності, що дасть їм змогу розширити діапазон естетичного пізнання світу, спробувати свої сили у різних сферах, зосередитися на найпривабливішій і найперспективнішій для себе. Найчастіше у закладах дошкільного виховання дітей прилучають до таких видів художньої діяльності: зображувальна діяльність (сприймання творів образотворчого мистецтва, малювання, ліплення, виготовлення аплікацій); музична діяльність (сприйняття музики, співи, ігри, танці, хороводи, гра на музичних інструментах); художньо-мовленнєва діяльність (слухання казок, розповідей, читання віршів, творчі розповіді тощо); театралізована діяльність.

Одним із центральних завдань виховання дітей у художньо-естетичній діяльності є розвиток у них елементів творчості. Дитяча творчість – перша ланка розвитку творчої діяльності, в якій дитина виявляє своє розуміння довкілля, своє ставлення до нього. Це допомагає дітям розкрити їх внутрішній світ, особливості сприймання та уявлення, інтереси та здібності. Організація художньо-естетичної діяльності дошкільників є одним із засобів розвитку індивідуальних потенційних можливостей кожної дитини, формування творчих здібностей. Від того, наскільки сприятливими є умови для прояву дітьми нахилів до того чи іншого виду художньої діяльності, залежить можливість своєчасного виявлення і розвитку дитячих здібностей, формування елементів творчості [3, с.220].

Вся система художньо-естетичного виховання націлена на загальний розвиток дитини як в естетичному і художньому плані, так і в духовному, моральному й інтелектуальному. Це досягається шляхом вирішення таких завдань: оволодіння дитиною знаннями художньо-естетичної культури, розвиток здатності до художньо-естетичної творчості й розвиток естетичних якостей, виражених естетичним сприйняттям, почуттям, оцінкою, смаком і іншими психологічними категоріями естетичного виховання [4, с.19].

Ознайомлення з різними видами мистецтва, такими як живопис, музика, декоративно-прикладне мистецтво, література, театр є невід'ємною частиною художньо-естетичного виховання, а також умовою створення психологічного здоров'я дітей в дошкільному закладі. Кожен із видів художньої творчості (література, музика,

образотворче мистецтво) робить свій специфічний внесок у духовну культуру дитини. Образотворче мистецтво (декоративно-ужиткове, живопис, графіка, скульптура) дає змогу безпосередньо осягати конкретно-чуттєве багатство світу, розмаїття його форм, осмислити їх суть і цінність.

Отже, художньо-естетичне виховання містить діяльну і творчу спрямованість і не обмежується тільки спогляданням, але повинно також формувати здатність створювати прекрасне в мистецтві і житті. Ефективним шляхом всебічного гармонійного розвитку особистості є залучення дошкільників до художньо-естетичної діяльності, яка включає зображувальну, музичну, театралізовану, художньо-мовну діяльність. Ці види діяльності виконують функцію позитивно-емоційного збагачення, викликають емоції радості, захоплення, натхнення, витісняють тривожність, напругу, почуття безпорадності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борин Г.В. Підготовка майбутніх педагогів до керівництва образотворчою діяльністю дітей дошкільного віку / Г.В. Борин // Науковий журнал: Освітній простір України. – Випуск 7. – 2016. – 27-33 С.
2. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку. Українське довідник / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко - Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 264с.
3. Лисенко Н.В. Педагогіка українського довідник / Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 360с.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.І. Поніманська. – К.: «Академвидав», 2004. – С.456.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Дитина». Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / [наук. кер. Проскура О., Кочина Л., Кузьменко В., Кудикіна Н.]. – К. : Київський університет імені Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
6. Шацька В.Н. Естетичне виховання // В.Н. Шацька. – М.:Знання,1987. – С.564.